

Paweł Kowalik

**REALIZACJA KRYTERIÓW KONWERCENCJI
 Z MAASTRICHT
 PRZEZ KRAJE UNII EUROPEJSKIEJ**

1. Wstęp

W 1998 r. 11 spośród 15 krajów członkowskich Unii Europejskiej zakwalifikowało się do Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). Kwalifikacja ta odbyła się na podstawie kryteriów konwergencji zawartych w traktacie z Maastricht. Badanie przeprowadzono na podstawie danych makroekonomicznych z 1997 r., a w przypadku jednego z kryteriów z okresu 1996-1997 (por. tab. 1).

Tabela 1. Realizacja kryteriów z Maastricht

Wyszczególnienie	Inflacja (w %)	Deficyt budżetowy (w % PKB)	Stopy procentowe (w %)	Dług publiczny (w %)	Udział w ESW
	1997	1997	1997	1997	1996-1997
Kryteria UGW	2,7	3,0	7,8	60,0	–
Austria	1,1	2,5	5,6	66,1	tak
Belgia	1,4	2,1	5,7	122,2	tak
Dania	1,9	-0,7	6,2	65,1	tak
Finlandia	1,3	0,9	5,9	55,8	tak
Francja	1,2	3,0	5,5	58,0	tak
Grecja	5,2	4,0	9,8	108,7	tak
Hiszpania	1,8	2,6	6,3	68,8	tak
Holandia	1,8	1,4	5,5	72,1	tak
Irlandia	1,2	-0,9	6,2	66,3	tak
Luksemburg	1,4	-1,7	5,6	6,7	tak
Niemcy	1,4	2,7	5,6	61,3	tak
Portugalia	1,8	2,5	6,2	62,0	tak
Szwecja	1,9	0,8	6,5	76,6	nie
Wielka Brytania	1,8	1,9	7,0	53,4	nie
Włochy	1,8	2,7	6,7	121,6	tak

Źródło: [Bernaś 2005, s. 115].

W okresie kwalifikacji znaczna część państw ubiegających się do wejścia do strefy euro nie spełniała niektórych kryteriów (zwłaszcza budżetowych), głównie kryterium zadłużenia publicznego, które potraktowano bardzo liberalnie. Do strefy zakwalifikowano państwa znacznie przekraczające poziom zadłużenia – Belgię, Włochy i Grecję.

Obecnie 13 spośród 27 państw członkowskich posługuje się już wspólną walutą – euro. Do krajów tych należą¹: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja (2001), Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Słowenia (2007), Włochy. Dwa kraje – Cypr i Malta – przygotowują się do przyjęcia wspólnej waluty w 2008 r. [*Malta i Cypr... 2007*].

W 2007 r. 14 państw członkowskich nie uczestniczyło w pełni w UGW. Z tych państw Dania i Wielka Brytania miały status specjalny, skorzystały z klauzuli „opt-out”². Raporty o konwergencji są przygotowywane przez EBC jedynie dla krajów, które nie uczestniczą w pełni w UGW. Celem artykułu jest przedstawienie bieżącej sytuacji krajów należących do UGW pod względem wypełniania kryteriów konwergencji oraz stwierdzenie, czy pozostałe kraje członkowskie są gotowe do spełnienia tych kryteriów. Nie będzie analizowany udział w europejskim systemie walutowym – ESW, a największy nacisk zostanie położony na politykę budżetową.

2. Kryteria konwergencji

W 1989 r. kraje członkowskie UE zaakceptowały raport Delorsa, który obejmował analizę możliwości utworzenia UGW. Działania nakreślone w tym raporcie włączono do Traktatu o Unii Europejskiej. Traktat z Maastricht nakreślił następujące kryteria przystąpienia do UGW, zwane kryteriami konwergencji:

1) średnia **stopa inflacji** w roku poprzedzającym przejście do trzeciego etapu nie powinna być wyższa o więcej niż 1,5 punktu procentowego od średniej stopy inflacji odnotowanej w trzech krajach o najniższej inflacji;

2) poziom **deficytu budżetowego** nie powinien być wyższy niż 3% PKB mierzonego w cenach rynkowych;

3) udział **długu publicznego** w PKB nie powinien przekraczać 60% lub wykazywać wystarczające tempo spadku i zbliżające się do tej wartości w zadowalającym tempie;

4) **długoterminowa stopa procentowa** nie może być wyższa o więcej niż 2 punkty procentowe od porównywalnej średniej stopy procentowej z trzech krajów o najniższej stopie procentowej. Podstawą określenia długoterminowej stopy procentowej powinny być stopy oprocentowania długoterminowych obligacji rządowych lub porównywalnych papierów;

¹ W przypadku Grecji i Słowenii w nawiasie podano rok przystąpienia do UGW.

² Klauzula owa daje tym dwóm krajom swobodę wyboru w kwestii uczestnictwa w UGW zgodnie z postanowieniami Traktatu o Unii Europejskiej.

5) Waluta krajowa powinna przynajmniej w ciągu 2 lat bez problemów utrzymywać się w ramach wskazanych w ESW widełek wahań kursowych (+/-2,25%), tzw. **udział w ESW**.

Traktat z Maastricht wprowadził wyjątki dla państw, które osiągnęły poziom deficytu budżetowego zbliżony do 3% PKB lub w wypadku których poziom ten został przekroczony z powodu nadzwyczajnych lub przejściowych czynników. Również sprawa długu publicznego została potraktowana liberalnie. Traktat odwołuje się do konieczności „wystarczającej” redukcji i zbliżania do postulowanej wartości w zadowalającym tempie.

2.1. Deficyt budżetowy

Celem 3-procentowego limitu deficytu budżetowego jest zapobieganie ewentualnemu wymknięciu się deficytu spod kontroli. W przypadku systemów gospodarczych, które gwałtownie się rozwijają, kraje muszą inwestować (wydatki) więcej, aniżeli mogą pozyskać środków (dochody). Czasami duży deficyt nie jest czymś złym, ale dobra kontrola deficytu budżetowego daje gwarancję stabilnej sytuacji finansów. Pomaga to w przyciąganiu inwestycji zagranicznych i w promocji rozwoju.

Tabela 2. Deficyt (-) i nadwyżka (+) budżetowa w krajach członkowskich w okresie 1997-2008*

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Wartość referencyjna – 3% PKB												
UE**	-2,5	-1,7	-0,8	0,4	-1,3	-2,3	-3,1	-2,7	-2,4	-1,7	-1,2	-1,0
Austria	-1,7	-2,3	-2,2	-1,5	0	-0,5	-1,6	-1,2	-1,6	-1,1	-0,9	-0,8
Belgia	-2,1	-0,8	-0,5	0,1	0,6	0	0,1	0	-2,3	0,2	-0,1	-0,2
Finlandia	-1,2	1,7	1,6	6,9	5	4,1	2,5	2,3	2,7	3,9	3,7	3,6
Francja	-3	-2,6	-1,7	-1,5	-1,5	-3,2	-4,1	-3,6	-3	-2,5	-2,4	-1,9
Grecja	-6	-4,2	-3,3	-4	-4,9	-5,2	-6,2	-7,9	-5,5	-2,6	-2,4	-2,7
Hiszpania	-3,3	-3,1	-1,3	-0,9	-0,5	-0,3	0	-0,2	1,1	1,8	1,4	1,2
Holandia	-1,3	-0,9	0,4	2	-0,2	-2	-3,1	-1,8	-0,3	0,6	-0,7	0,0
Irlandia	1,2	2,4	2,7	4,6	0,8	-0,4	0,4	1,4	1	2,9	1,5	1,0
Luksemburg	3,7	3,4	3,4	6,0	6,1	2,1	0,4	-1,2	-0,3	0,1	0,4	0,6
Niemcy	-2,6	-2,2	-1,5	1,3	-2,8	-3,7	-4	-3,7	-3,2	-1,7	-0,6	-0,3
Portugalia	-3,4	-3	-2,7	-2,9	-4,3	-2,9	-2,9	-3,3	-6,1	-3,9	-3,5	-3,2
Słowenia				-3,8	-4,1	-2,5	-2,8	-2,3	-1,5	-1,4	-1,5	-1,5
Włochy	-2,7	-2,8	-1,7	-0,8	-3,1	-2,9	-3,5	-3,5	-4,2	-4,4	-2,1	-2,2
Cypr		-4,2	-4,4	-2,4	-2,3	-4,4	-6,3	-4,1	-2,3	-1,5	-1,4	-1,4
Czechy	-3,8	-5	-3,7	-3,7	-5,7	-6,8	-6,6	-2,9	-3,5	-2,9	-3,9	-3,6
Dania	-0,5	0	1,3	2,3	1,4	1,2	0	2	4,7	4,2	3,7	3,6
Estonia				-0,2	-0,3	0,4	2	2,3	2,3	3,8	3,7	3,5
Litwa	-11,9	-3,1	-2,8	-3,2	-2,1	-1,5	-1,3	-1,5	-0,5	-0,3	-0,4	-1,0
Łotwa	1,5	-0,6	-5,3	-2,8	-2,1	-2,3	-1,6	-1	-0,2	0,4	0,2	0,1
Malta		-9,7	-7,6	-6,1	-6,4	-5,5	-10	-5	-3,1	-2,6	-2,1	-1,6

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Polska		-4,6	-4,3	-1,8	-1,5	-3,7	-3,2	-6,3	-5,7	-4,3	-3,9	-3,4	-3,3
Słowacja		-6,7	-4,8	-6,4	-11,8	-6,5	-7,7	-2,7	-2,4	-2,8	-3,4	-2,9	-2,8
Szwecja		-0,9	1,8	2,5	5	2,5	-0,2	-0,9	0,8	2,1	2,2	2,2	2,4
Węgry		-5,9	-8	-5,5	-2,9	-3,4	-8,2	-7,2	-6,5	-7,8	-9,2	-6,8	-4,9
Wielka Brytania		-2,1	0,1	1,2	1,7	1	-1,7	-3,2	-3,1	-3,1	-2,8	-2,6	-2,4
Bułgaria			1,7	0,4	-0,5	1,9	0,1	-0,9	2,2	1,9	3,3	2,0	2,0
Rumunia			-3,2	-4,5	-4,6	-3,3	-2	-1,5	-1,5	-1,4	-1,9	-3,2	-3,2

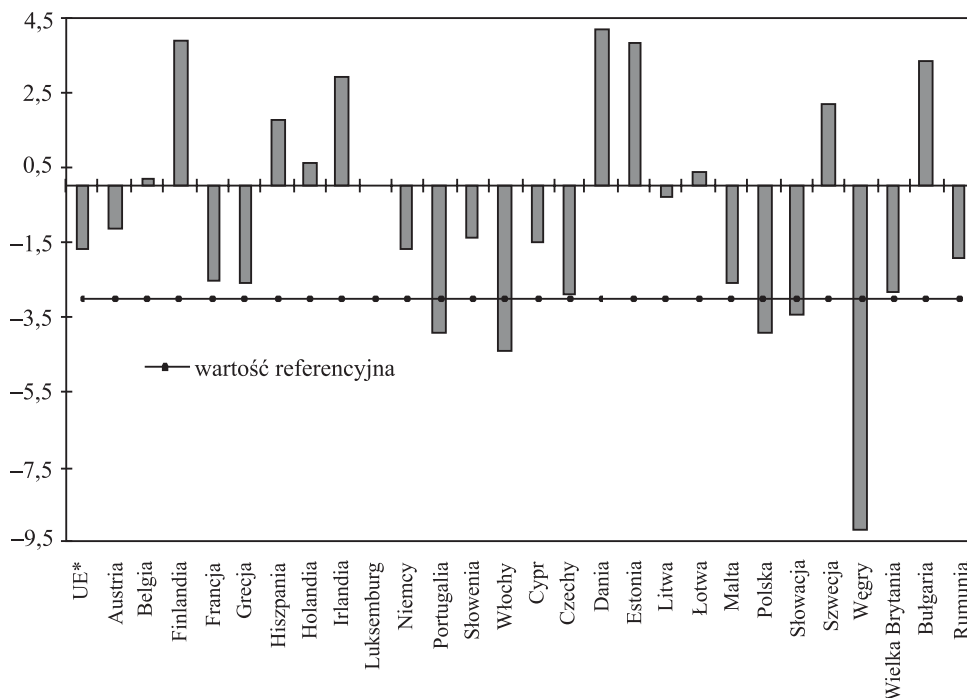
* Dane prognozowane.

** Lata 1997-2000: UE-15; lata 2000-2003: UE-25; lata 2004-2008: UE-27.

■ – kraje UE należące w 2007 r. do UGW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [General Government...; Inflation Rate...; Long-term Interest...; Public Balance... 2007; Statistical Annex... 2007].

W odniesieniu do państw strefy euro można zauważyć, że do czasu kwalifikacji do UGW państwa stosowały dyscyplinę finansów publicznych, ale potem dyscyplina ta osłabła. Od 2003 r. można zauważyć ponowny wzrost dyscypliny budżetowej, co uwidoczniło się zmniejszeniem deficytu finansów rządowych z 3,1% PKB w 2003 r. do 1,7% PKB w 2006 r. Komisja Europejska prognozuje dalsze obniżenie deficytu do poziomu 1% w 2008 r. (por. tab. 2).

Rys. 1. Deficyt (-) i nadwyżka (+) budżetowa w krajach członkowskich w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 2.

Ujęcie ogólne nie oddaje sytuacji poszczególnych państw. Największe problemy z deficytem budżetowym ma Grecja i Włochy. Różnica polega na tym, że Grecja w 2006 r. obniżyła ten wskaźnik do 2,6% PKB, natomiast we Włoszech wzrósł on do poziomu 4,4% PKB. Do 2001 r. również Luksemburg miał problemy z deficytem. Przejściowe trudności miały w niektórych latach Portugalia i Niemcy oraz jednorazowo Hiszpania, Holandia i Irlandia. Wśród krajów nie należących do UGW Dania, Estonia i Szwecja utrzymywała deficyt poniżej wartości odniesienia, a Wielka Brytania nieznacznie go przekroczyła w okresie 2003-2005 (por. rys. 1).

Na Cyprze, Malcie, Węgrzech, w Czechach, Polsce i Słowacji wskaźnik ten był przekraczany prawie w każdym roku. Litwa, Łotwa, Rumunia, Bułgaria nie mają problemów z nadmiernym deficytem. W 2006 r. kryterium tego nie spełniało 5 państw, w tym dwa z UGW (Portugalia, Włochy, Polska, Słowacja i Węgry). Wysoką nadwyżkę wykazywały Finlandia, Irlandia, Dania, Estonia i Bułgaria.

Na 2007 i 2008 r. Komisja Europejska prognozowała utrzymującą się nadwyżkę budżetową w Finlandii, Hiszpanii, Irlandii, Luksemburgu, Danii, Estonii, na Łotwie, w Szwecji i Bułgarii, ograniczenie deficytów w Austrii, Francji, Niemczech, Portugalii, Włoszech, Polsce, na Słowacji, Węgrzech, w Wielkiej Brytanii oraz przejście od nadwyżki do deficytu w budżetach Belgii i Holandii. W Czechach i na Litwie przewidywane jest zwiększenie wskaźników deficytu.

2.2. Dług publiczny

Zadłużenie publiczne jest długoterminowym wskaźnikiem zrównowazenia finansów publicznych. Od zaciągniętego długu należy spłacać odsetki. Duże i wciąż rosnące zadłużenie jest więc kosztowne i w przyszłości może ograniczyć wydatki na inne cele, np. na świadczenia emerytalne czy ochronę zdrowia.

Tabela 3. Dług publiczny w krajach członkowskich w okresie 1997-2008*

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Wartość referencyjna – 60% PKB												
UE**	71	68,9	67,9	62,9	62	60,4	62,1	62,2	62,9	61,7	59,9	58,4
Austria	63,8	64,2	66,5	67	67	65,8	64,6	63,9	63,5	62,2	60,6	59,2
Belgia	124,8	119,6	114,8	109,1	108	103,3	98,6	94,3	93,2	89,1	85,6	82,6
Finlandia	54,1	48,6	47	44,6	43,6	41,3	44,3	44,1	41,4	39,1	37,0	35,2
Francja	59,3	59,5	58,5	56,8	56,8	58,2	62,4	64,3	66,2	63,9	62,9	61,9
Grecja	108,2	105,8	105,2	114	114,4	110,7	107,8	108,5	107,5	104,6	100,9	97,6
Hiszpania	66,6	64,6	63,1	61,1	56,3	52,5	48,8	46,2	43,2	39,9	37,0	34,6
Holandia	69,9	66,8	63,1	55,9	51,5	50,5	52	52,6	52,7	48,7	47,7	45,9
Irlandia	64,5	53,8	48,6	38,3	35,9	32,2	31,2	29,7	27,4	24,9	23,0	21,7
Luksemburg	6,8	6,3	5,9	5,5	6,7	6,5	6,3	6,6	6,1	6,8	6,7	6,0
Niemcy	61	60,9	61,2	60,2	59,6	60,3	63,9	65,7	67,9	67,9	65,4	63,6
Portugalia	59,1	55	54,3	53,3	53,6	55,5	56,8	58,2	63,6	64,7	65,4	65,8

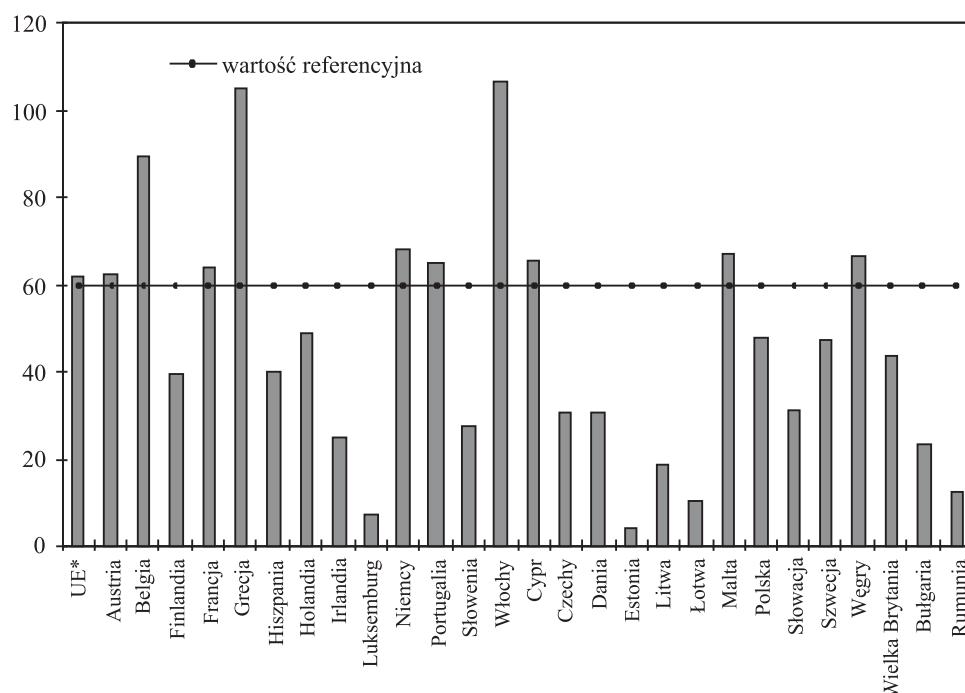
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Słowenia	21,4	23,6	24,9	27,4	28,4	29,1	28,6	28,9	28,4	27,8	27,5	27,2
Włochy	120,5	116,7	115,5	111,2	110,9	105,6	104,3	103,8	106,2	106,8	105,0	103,1
Cypr	54,4	61,6	62	61,6	61,9	64,7	69,1	70,3	69,2	65,3	61,5	54,8
Czechy	12,2	12,9	13,4	18,2	26,3	28,5	30,1	30,7	30,4	30,4	30,6	30,9
Dania	65,7	61,2	57,7	52,3	48	46,8	45,8	44	36,3	30,2	25,0	20,0
Estonia	6,4	5,6	6	4,7	4,7	5,6	5,7	5,2	4,4	4,1	2,7	2,3
Litwa	15,2	16,5	23	23,8	22,9	22,2	21,2	19,4	18,6	18,2	18,6	19,9
Łotwa	11,1	9,8	12,6	12,9	15	13,5	14,4	14,5	12	10	8,0	6,7
Malta	51,5	64,9	56,8	56,4	63,5	60,1	70,4	73,9	72,4	66,5	65,9	64,3
Polska	44	39,1	40,3	36,8	36,7	39,8	47,1	45,7	47,1	47,8	48,4	49,1
Słowacja	33,1	34	47,2	49,9	49,2	43,3	42,4	41,5	34,5	30,7	29,7	29,4
Szwecja	70,6	68,1	62,7	52,8	54,3	52	53,5	52,4	52,2	46,9	42,1	37,7
Węgry	64,2	61,9	61,2	55,4	52,2	54	58	59,4	61,7	66	67,1	68,1
Wielka Brytania	50,8	47,7	45,1	42	38,7	37,5	38,8	40,3	42,2	43,5	44,0	44,5
Bułgaria	105,1	79,6	79,3	73,6	66,2	54	45,9	37,9	29,2	22,8	20,9	19,0
Rumunia	16,5	17,8	24,2	22,7	23,2	23,8	21,5	18,8	15,8	12,4	12,8	13,1

* Dane prognozowane dla 2007 i 2008 r.

** Lata 1997-2000: UE-15; lata 2000-2003: UE-25; lata 2004-2006: UE-27.

■ – kraje UE należące w 2007 r. do UGW

Źródło: opracowanie własne na podstawie [General Government...; Inflation Rate...; Long-term Interest...; Public Balance... 2007; Statistical Annex... 2007].

Rys. 2. Dług publiczny w krajach członkowskich w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 3.

W rozpatrywanym okresie wskaźnik zadłużenia w stosunku do PKB dla całej Unii Europejskiej przekroczył wartość referencyjną 60% PKB. Dopiero na lata 2007-2008 prognozowany jest spadek poniżej wartości odniesienia (por. tab. 3).

W większości krajów wskaźniki zadłużenia ustabilizowały się lub obniżyły. Dużą obniżkę zanotowano w Hiszpanii, Holandii i Irlandii. Znaczne postępy w obniżaniu najwyższych wskaźników w 1997 r. poczyniły: Belgia, Włochy i Grecja. W przypadku Niemiec i Portugalii w końcowym okresie, tj. od roku 2005, można zauważyć wzrost tego wskaźnika nieznacznie ponad poziom odniesienia. Wśród krajów spoza strefy euro Cypr, Malta i Węgry mają przekroczony wskaźnik zadłużenia. Jednakże Cypr i Malta obniżyły ten wskaźnik w stosunku do lat poprzednich, a Węgry podwyższyły. Poziom zadłużenia publicznego znacznie wzrósł w Czechach. Najniższy poziom zadłużenia mają Estonia i Łotwa. Rozpatrując rok 2006, można zaobserwować, że gorszą sytuację pod względem długu publicznego mają kraje należące do strefy euro (7 z 13 ma przekroczony wskaźnik odniesienia) aniżeli kraje nie należące do strefy euro (tylko 3 z 14).

2.3. Inflacja

Do obliczenia wartości odniesienia w przypadku kryterium inflacji posłużono się średnią roczną procentową zmianą HICP³ poprzez dodanie 1,5 punktu procentowego do średniej arytmetycznej stóp procentowych trzech krajów o najniższej stopie inflacji.

Wzrost gospodarczy jest bardzo pożądanym przez każde państwo, ale może wywoływać naciski inflacyjne. Naciski te powinny być kontrolowane – jak to miało miejsce w Polsce, kiedy L. Balcerowicz był prezesem w NBP – jeśli wzrost ekonomiczny ma trwać, ale nie powodować nadmiernej inflacji. Między innymi nadmierny wzrost gospodarczy (powyżej 10%) spowodował wzrost inflacji na Łotwie powyżej 6,5% i w Estonii do poziomu ok. 4%.

Wśród krajów należących do UGW w badanym okresie najczęściej problemów z utrzymaniem odpowiedniego poziomu inflacji miała Grecja (wartość inflacji była wyższa nawet o 1 punkt procentowy w 2002 i 2005 r. w porównaniu z wartością referencyjną), Hiszpania (nawet o 0,7 punktu procentowego w 2002 i 2006 r.) (por. tab. 4). W Holandii przekroczyła wartość referencyjną o 2 punkty procentowe w 2001 r. i o 1 punkt procentowy w roku następnym. Irlandia i Portugalia miały problemy w okresie 1999-2004 (5,3 i 4,4% względem wartości referencyjnej 2,7%). Luksemburg miał problemy w 2000 r. i w okresie 2004-2006, przy czym w roku 2006 przekroczenie było niewielkie. Problemów z utrzymaniem inflacji na niskim poziomie nie miały Austria, Belgia i Niemcy, a Finlandia, Francja i Włochy nieznacznie przekroczyły wartości referencyjne. Słowenia miała inflację bardzo wysoką do 2003 r., ale w latach 2005-2006 obniżyła ją do poziomu 2,5%.

³ Indeks cen konsumpcyjnych obliczany przez Eurostat i ujednolicony dla wszystkich państw członkowskich UE.

Tabela 4. Inflacja w krajach członkowskich w okresie 1997-2006

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Wartość referencyjna	2,7	2,2	2,1	2,7	3,1	2,9	2,7	2,2	2,5	2,9
UE*	1,7	1,3	1,2	1,9	2,2	2,1	2	2	2,2	2,2
Austria	1,2	0,8	0,5	2	2,3	1,7	1,3	2	2,1	1,7
Belgia	1,5	0,9	1,1	2,7	2,4	1,6	1,5	1,9	2,5	2,3
Finlandia	1,2	1,3	1,3	2,9	2,7	2	1,3	0,1	0,8	1,3
Francja	1,3	0,7	0,6	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	1,9	1,9
Grecja	5,4	4,5	2,1	2,9	3,7	3,9	3,4	3	3,5	3,3
Hiszpania	1,9	1,8	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	3,6
Holandia	1,9	1,8	2	2,3	5,1	3,9	2,2	1,4	1,5	1,7
Irlandia	1,3	2,1	2,5	5,3	4	4,7	4	2,3	2,2	2,7
Luksemburg	1,4	1	1	3,8	2,4	2,1	2,5	3,2	3,8	3
Niemcy	1,5	0,6	0,6	1,4	1,9	1,4	1	1,8	1,9	1,8
Portugalia	1,9	2,2	2,2	2,8	4,4	3,7	3,3	2,5	2,1	3
Słowenia	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5
Włochy	1,9	2	1,7	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2	2,2
Cypr	3,3	2,3	1,1	4,9	2	2,8	4	1,9	2	2,2
Czechy	8	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1
Dania	2	1,3	2,1	2,7	2,3	2,4	2	0,9	1,7	1,9
Estonia	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3	4,1	4,4
Litwa	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8
Łotwa	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2	2,9	6,2	6,9	6,6
Malta	3,9	3,7	2,3	3	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6
Polska	15,0	11,8	7,2	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3
Słowacja	6	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3
Szwecja	1,8	1	0,5	1,3	2,7	1,9	2,3	1	0,8	1,5
Węgry	18,5	14,2	10	10	9,1	5,2	4,7	6,8	3,5	4
Wielka Brytania	1,8	1,6	1,3	0,8	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3
Bułgaria		18,7	2,6	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	6	7,4
Rumunia	154,8	59,1	45,8	45,7	34,5	22,5	15,3	11,9	9,1	6,6

* Lata 1997-2000: UE-15; lata 2000-2003: UE-25; lata 2004-2006: UE-27.

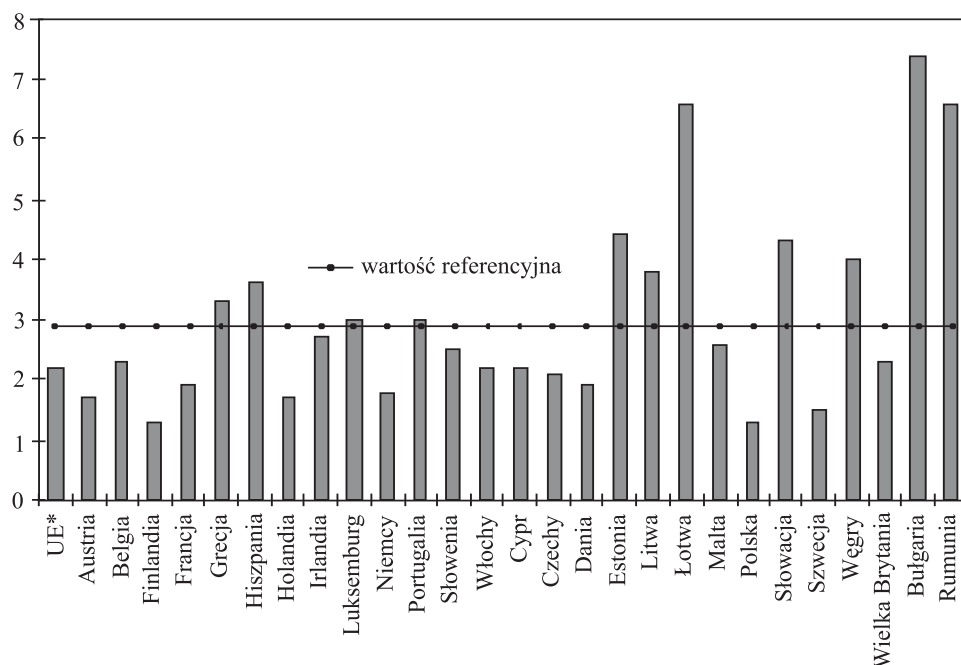
■ – kraje UE należące w 2007 r. do UGW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*General Government...; Inflation Rate...; Long-term Interest...; Public Balance... 2007; Statistical Annex... 2007*].

Wśród krajów nie należących do UGW problemów z inflacją nie miały Dania, Szwecja i Wielka Brytania. W okresie 1997-2000 „nowi członkowie” UE borykali się jeszcze z wysoką inflacją. Po 2001 r. części z nich udało się ustabilizować ceny. Przyjmując koniec 2006 r. za kryterium kwalifikowalności do UGW, wśród członków strefy euro kryterium tego nie spełniają Hiszpania (przekroczona wartość referencyjna o 0,7 punktu procentowego), Grecja (przekroczona wartość referencyjna o 0,4 punktu procentowego) i Luksemburg (przekroczona wartość referencyjna o 0,1 punktu procentowego). W okresie odniesienia średnie stopy inflacji HICP w 8 z 14

państw nie należących do strefy euro (Cypr, Czechy, Dania, Litwa, Malta, Polska, Szwecja, Wielka Brytania) znalazły się poniżej wartości odniesienia. W pozostałych 6 krajach inflacja była powyżej wartości odniesienia, a najwyższe odchylenia odnotowano w Bułgarii, Rumunii i na Łotwie.

Rys. 3. Inflacja w krajach członkowskich w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 4.

Do długoterminowych czynników zmian poziomu inflacji można zaliczyć:

1. Dynamiczne zmiany warunków gospodarczych, szczególnie w Europie Środkowo-Wschodniej:

- stabilizacja makroekonomiczna,
- reformy strukturalne,
- wzrost produkcji,
- napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych,
- obniżanie stóp procentowych.

Negatywne „szoki” zewnętrzne:

- kryzys rosyjski z 1998 r.,
- globalne spowolnienie gospodarcze w latach 2001-2002 wywołane kryzysami: azjatyckim, argentyńskim i atakiem na WTC,
- wzrost cen nośników energii.

2.4. Poziom długoterminowych stóp procentowych

W celu pozyczenia pieniędzy rządy emitują obligacje. Jeżeli inwestorzy nie mają zaufania do długoterminowych perspektyw gospodarczych kraju lub jest wysoka inflacja, to będą domagać się wyższych odsetek. W związku z tym stopa odsetek jest wskaźnikiem ekonomicznej wiarygodności kraju.

Tabela 5. Długoterminowe stopy procentowe w krajach członkowskich w okresie 1997-2006

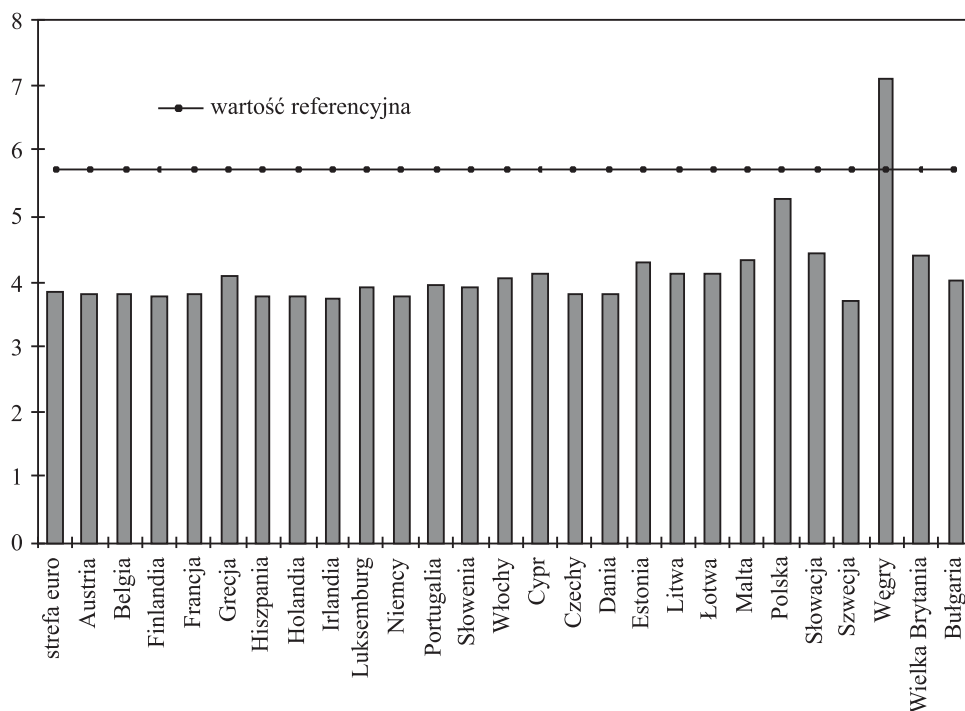
Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Wartość referencyjna	7,6	6,6	6,6	7,3	6,9	6,8	6,1	6,1	5,4	5,7
Strefa euro	5,99	4,71	4,66	5,44	5,03	4,91	4,14	4,12	3,42	3,84
Austria	5,68	4,71	4,68	5,56	5,07	4,97	4,15	4,15	3,39	3,8
Belgia	5,75	4,75	4,75	5,59	5,13	4,99	4,18	4,15	3,43	3,81
Finlandia	5,96	4,79	4,72	5,48	5,04	4,98	4,13	4,11	3,35	3,78
Francja	5,58	4,64	4,61	5,39	4,94	4,86	4,13	4,1	3,41	3,8
Grecja	10,17	8,47	6,3	6,1	5,3	5,12	4,27	4,25	3,58	4,07
Hiszpania	6,4	4,83	4,73	5,53	5,12	4,96	4,12	4,1	3,39	3,78
Holandia	5,58	4,63	4,63	5,4	4,96	4,89	4,12	4,09	3,37	3,78
Irlandia	6,29	4,8	4,71	5,51	5,01	5,01	4,13	4,08	3,33	3,74
Luksemburg	bd			5,5	4,9	4,7	4,0	4,2	3,4	3,9
Niemcy	5,64	4,57	4,49	5,26	4,8	4,78	4,07	4,04	3,35	3,76
Portugalia	6,36	4,88	4,78	5,59	5,16	5,01	4,18	4,14	3,44	3,91
Słowenia	bd						6,4	4,7	3,81	3,9
Włochy	6,86	4,88	4,73	5,58	5,19	5,03	4,25	4,26	3,56	4,05
Cypr	6,93	6,74	7,36	7,55	7,65	5,37	4,7	6,08	5,16	4,12
Czechy	bd			6,94	6,31	4,87	4,1	4,8	3,5	3,8
Dania	6,25	4,94	4,92	5,64	5,08	5,06	4,31	4,3	3,4	3,81
Estonia	bd	13,2	11,4	10,5	10,2	8,4	5,3	4,4	4	4,3
Litwa	bd				8,2	6,1	5,3	4,5	3,73	4,1
Łotwa	bd				7,6	5,4	4,9	4,85	3,9	4,1
Malta	bd			5,75	6,11	5,74	4,98	4,68	4,57	4,31
Polska	bd		9,53	11,79	10,68	7,32	5,78	6,92	5,23	5,27
Słowacja	bd			8,33	8,05	6,91	4,99	5,02	3,52	4,42
Szwecja	6,62	4,99	4,99	5,37	5,11	5,3	4,64	4,42	3,39	3,7
Węgry	bd		9,91	8,55	7,94	7,09	6,83	8,19	6,6	7,12
Wielka Brytania	7,13	5,6	5,01	5,33	5,01	4,91	4,58	4,93	4,46	4,37
Bułgaria	bd					8,26	6,42	5,25	3,8	4,01
Rumunia	bd									

– kraje UE należące w 2007 r. do UGW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*General Government...; Inflation Rate...; Long-term Interest...; Public Balance... 2007; Statistical Annex... 2007*].

Poziom długoterminowych stóp procentowych sprawia najmniej problemów państwom członkowskim. Jedynie Węgry mają problemy z dostosowaniem długoterminowych stóp procentowych do wartości odniesienia. W latach poprzednich

dziewięć państw przekroczyło ten wskaźnik. Grecja w latach 1997-1998, Cypr w latach 1998-2001 oraz w 2004 r., Estonia w okresie 1998-2002, Polska w okresie 1999-2002 oraz w 2004 r., Słowacja w okresie 2000-2002, Bułgaria w okresie 2002-2003, Litwa i Łotwa w 2001 r. Instytucje unijne nie podają wysokości długoterminowych stóp procentowych dla Rumunii.

Rys. 4. Długoterminowe stopy procentowe w krajach członkowskich w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 5.

3. Podsumowanie

Ocena procesu dostosowywania się państw członkowskich UE do wymogów UGW w dużym stopniu zależy od jakości i rzetelności danych statystycznych, szczególnie statystyki finansów publicznych nie mogą zależeć od względów natury politycznej.

Artykuł ten jest jedynie próbą analizy realizacji kryteriów konwergencji UGW. Badaniem stopnia zbieżności zajmuje się Europejski Bank Centralny za pomocą kryteriów zbieżności interpretowanych i stosowanych w sposób rygorystyczny. Dodatkowo kryteria te muszą być spełnione przy uwzględnieniu realnych danych, a konwergencja musi mieć trwały charakter.

Gdyby badanie zbieżności odbyło się na podstawie danych makroekonomicznych z 2006 r. i brano by pod uwagę jedynie cztery kryteria zbieżności, to następujące kryteria nie zostałyby spełnione przez:

- 1) kryterium deficytu – Portugalię, Włochy, Polskę, Słowację, Węgry;
- 2) kryterium długu – Austrię, Belgię, Francję, Grecję, Niemcy, Portugalię, Włochy, Cypr, Malte, Węgry;
- 3) kryterium stabilności cen – Grecję, Hiszpanię, Portugalię, Estonię, Litwę, Łotwę, Słowację, Węgry, Bułgarię, Rumunię;
- 4) kryterium długoterminowych stóp procentowych – Węgry.

W przypadku Polski, jak wspomniano wcześniej, procesowi obniżenia inflacji sprzyjała polityka pieniężna ukierunkowana na osiągnięcie stabilności cen. Pomimo silnego tempa wzrostu PKB pod koniec lat 90. XX wieku inflacja została obniżona poniżej 2% w 2002 r. Dynamika gospodarki wzrosła ponownie w 2004 r., co znalazło odzwierciedlenie w poziomie inflacji. Te założenia powinny być kontynuowane. Polska jest obecnie w sytuacji nadmiernego deficytu⁴. W 2005 r. wyniósł on 4,3% PKB, rok później 3,9%, a na lata 2007-2008 Komisja Europejska prognozuje dalszy spadek odpowiednio do poziomu 3,4 i 3,3% PKB. Wskaźnik zadłużenia jest poniżej wartości odniesienia, ale wzrasta i zbliża się do niego. W 2006 r. wyniósł 47,8 PKB, a na lata 2007-2008 prognozuje się 48,4 i 49,1% PKB. W ciągu ostatnich lat długoterminowe stopy procentowe w Polsce oraz ich rozpiętość w odniesieniu do długoterminowych stóp procentowych w strefie euro spadały. Waluta polska – złoty polski – nie uczestniczy w mechanizmie ERM II, w związku z czym przez najbliższe dwa lata Polska nie może przystąpić do strefy euro (nawet gdyby spełniała opisane w artykule kryteria).

Jak pokazano w artykule, wiele „nowych państw” spełnia niektóre kryteria z Maastricht. Na drodze do strefy euro państwa członkowskie mogą napotkać „konflikt interesu” – rozwijać, rozbudowywać gospodarkę, a jednocześnie spełniać kryteria konwergencji.

W przypadku krajów należących do strefy euro i nie wypełniających kryteriów zbieżności stosuje się postanowienia traktatu z Maastricht i paktu stabilizacji i wzrostu (zob. np. [Bernaś 2005, s. 123-124]).

Literatura

- Bernaś B., *Finanse Unii Europejskiej*, AE, Wrocław 2005.
Convergence Report 2000, ECB, Frankfurt nad Menem 2000.
Convergence Report 2002, ECB, Frankfurt nad Menem 2002.
Convergence Report 2004, ECB, Frankfurt nad Menem 2004.
Convergence Report May 2006, ECB, Frankfurt nad Menem 2006.

⁴ W sytuacji, gdy wyłączymy obowiązkowy system emerytalny, Polska spełnia kryterium deficytu.

- Convergence Report. Report Required by Article 109j of the Treaty Establishing the European Community*, European Monetary Institute, Frankfurt nad Menem March 1998.
- Economic Report of the President*, US Government Printing Office, Washington 2007.
- Eurostat, baza danych z dnia 15 marca 2007, ostatnia modyfikacja 5.03.2007, epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme2/gov/gov_a_main.
- General Government Gross Debt*, Eurostat, baza danych z dnia 2 czerwca 2007, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Inflation Rate (HICPs)*, Eurostat, baza danych z dnia 2 czerwca 2007, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Long-term Interest Rates*, Eurostat, baza danych z dnia 2 czerwca 2007, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Malta i Cypr przyjmą euro: odliczanie rozpoczęte!*, http://ec.europa.eu/news/economy/070516_1_pl.htm (2007-05-23).
- OECD Economic Outlook nr 72.
- Public Balance*, Eurostat, baza danych z dnia 2 czerwca 2007, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Radło M-J., *Reformy gospodarcze w Unii Europejskiej. Czy „lizbońska” Unia dogoni Stany Zjednoczone*, [w:] *Amerykański model rozwoju gospodarczego. Istota, efektywność i możliwość zastosowania*, red. W. Bieńkowski, M-J. Radło, SGH, Warszawa 2006.
- Statistical Annex of European Economy*, European Commission, DG ECFIN Economic and Financial Affairs, Spring 2007.

THE REALIZATION OF THE CRITERIA OF CONVERGATION FROM MAASTRICHT BY THE EUROPEAN UNION STATES

Summary

The euro is the currency of thirteen European Union countries (namely Belgium, Germany, Greece, Spain, France, Ireland, Italy, Luxemburg, the Netherlands, Austria, Portugal, Slovenia, and Finland).

This article is on monetary integration in the European Union. The aim of the paper is to present current situation of the states which belong to Economic and Monetary Union in fulfilling the criteria of convergence and to answer the question if the other member states are ready to fulfill them.

Paweł Kowalik – dr, adiunkt w Katedrze Finansów Publicznych i Międzynarodowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.